

ENHET
Enheten för Vård, Utbildning och
Arbetsmarknadspolitik
HANDLÄGGARE
Tove Nandorf

DATUM
2020-11-26
ERT DATUM
2020-12-07

DIARIENUMMER
20200290
ER REFERENS
Ju2020/03215

Justitiedepartementet
103 33 STOCKHOLM

LOs svar på Remiss ”En långsiktig hållbar migrationspolitik” SOU 2020:54

LO har fått möjlighet att yttra sig över rubricerat betänkande och vill lämna följande synpunkter och kommentarer.

Migration är en komplex fråga som för LO rymmer flera dimensioner. Det handlar om solidaritet, om den globala och nationella kampen för demokrati och mänskliga rättigheter, men också om villkoren i arbetslivet och om att värna och utveckla den svenska arbetsmarknads- och välfärdsmodellen.

Grundläggande är att migration och integration hänger ihop och påverkar samhället och inte minst arbetsmarknaden på flera sätt. Migrationspolitiken måste därför även innefatta en politik för integration.

Framgångsrik integration handlar bland annat om tillgång till bostäder, om möjligheter att lära sig språk och få annan adekvat utbildning samt om arbete och försörjning. För LO är det därför helt centralt att Sveriges migrationspolitik bättre samordnas med arbetsmarknads-, utbildnings- och bostadspolitik. LOs huvudfokus är på vad som krävs för en väl fungerande arbetsmarknad och etableringen på densamma.

I enlighet med detta tar inte LO ställning till de olika förslagen från utredningen som rör uppehållstillstånd, försörjningskrav, kunskapskrav eller spårbyten. Däremot konstaterar LO att det är nödvändigt med förändringar och att vi inte kan återgå till de regler som fanns innan flyktingkrisen 2015.

LO fokuserar istället i detta remissvar på arbetskraftsinvandringen, som behöver reformeras i grunden, på integration och arbetsmarknadsetablering.

En fungerande arbetsmarknadspolitik främjar integration

En väl fungerande arbetsmarknad utgör själva grunden för samhällsbygget. Det är arbete som skapar välstånd och tillväxt och som finansierar den generella välfärden. En väl fungerande arbetsmarknad – som bland annat kännetecknas av kollektivavtalade löner och villkor, trygga och säkra jobb

POSTADRESS 105 53 Stockholm
BESÖKSADRESS Barnhusgatan 18
TELEFON 08-796 25 00 TELEFAX 08-24 52 28
E-POST mailbox@lo.se HEMSIDA www.lo.se
ORGANISATIONSNUMMER 802001-9769
BANKGIRO 368-4834 PLUSGIRO 8 50-8

Landsorganisationen i Sverige

samt ordning och reda – är därför en fråga som har relevans på i princip alla politikområden.

LO beklagar att Migrationskommittén inte tydligare sett och beaktat denna koppling. I dag saknar migrationspolitiken planering och helhetsgrepp. Asylinvandring, arbetskraftsinvandring och EUs fria rörlighet regleras och diskuteras ofta separerade från varandra. Det är i vissa avseenden rimligt, men när det gäller etablering på arbetsmarknaden behövs en mer samlad analys. Bland annat för att dessa grupper i nuläget till stor del konkurrerar om samma utrymme på arbetsmarknaden, vilket kraftigt försvårar integrationen för flyktingar med asylskäl och leder till en press på arbetsvillkoren.

Sveriges arbetskraftsutbud har det senaste årtiondet ökat snabbt till stor del på grund av migration, inte minst sedan arbetskraftsinvandringen avreglerades av den dåvarande Alliansregeringen 2008.

Under 2019 fick 117 913 personer uppehållstillstånd i Sverige. 21 950 arbetstillstånd beviljades för personer utanför EU/EES där en stor majoritet handlar om arbete som inte kräver högskoleutbildning. Den största gruppen 2019 var bärplockare och skogsarbetare men även kockar, kallskänkor, snabbmatspersonal, städare och snickare ligger högt upp. Det leder till en ökad konkurrens om jobben i Sverige i många branscher där det i dag inte finns någon arbetskraftsbrist. Det leder i sin tur till ökad arbetslöshet och en negativ press på arbetsvillkoren.

För att säkerställa en fungerande arbetsmarknadsetablering och integration krävs därför flera åtgärder.

För det första krävs en aktiv arbetsmarknadspolitik värd namnet.

Utgångspunkten för den måste vara att rusta arbetssökande så att de får en kompetens som matchar ett faktiskt behov av arbetskraft på den reguljära arbetsmarknaden. Alla arbetslösa (både utrikes och inrikes födda) måste få en individuell kompetenskartläggning och sedan den hjälp de eventuellt behöver med matchning och validering av tidigare utbildning och yrkeserfarenhet. Ambitionen måste vara att alla får ett arbete som motsvarar deras kvalifikationer, eller kompetenshöjande insatser som gör det möjligt att få ett varaktigt, reguljärt arbete med kollektivavtalsenlig lön och villkor. Det gäller även för utrikes födda och nyanlända med kort utbildning.

Det finns flera goda partsgemensamma initiativ för att underlätta etableringen på arbetsmarknaden, som etableringsjobb och snabbspår. Dessa åtgärder skulle kunna få stor betydelse men skulle behöva prioriteras upp.

LO påminner i sammanhanget om att vi i ett flertal rapporter och remissvar har lämnat förslag på hur arbetsmarknads- och utbildningspolitiken bör

utformas för att underlätta etablering på arbetsmarknaden för både utrikes- och inrikes födda.

För det andra krävs en kraftig uppstramning av reglerna kring arbetskraftsinvandring. LO anser att det är orimligt att svenska arbetsgivare rekryterar lågkvalificerad arbetskraft från andra sidan jorden för att jobba som städare, personlig assistent, på restaurang eller som hantlangare på byggen – yrken där det inte finns någon arbetskraftsbrist. Detta är jobb som i första hand behöver gå till arbetslösa människor som redan befinner sig i Sverige. Forskaren Johanna Rickne visade till exempel förra året att flyktingkvinnors möjlighet till arbete inom RUT-hemstädning trängs undan av omfattande arbetskraftsinvandring av städare.¹

LO vill därför skyndsamt se en återinförd arbetsmarknadsprövning utförd av Arbetsförmedlingen. Arbetstillstånd ska bara beviljas i branscher där det råder brist på arbetskraft i Sverige. Arbetsmarknadens parter, som har branschkunskapen, bör höras inför myndighetens bedömning.

Anställningar ska bara erbjudas tredjelandsmedborgare när arbetskraft i Sverige saknas. En förutsättning för arbetstillstånd bör vara att det handlar om en heltidsanställning.

En annan förutsättning bör vara att ett obligatoriskt och av både arbetsgivare och arbetstagare undertecknat anställningsavtal skickas till Migrationsverket. Detta ska sedan kontrolleras mot Skatteverkets månatliga arbetsgivardeklarationer på individnivå.

Försörjningskravet på 13 000 kronor behöver också höjas. Det har legat still sedan lagens tillkomst 2008.

Arbetsgivares missbruk av systemet med arbetskraftsinvandring måste få konsekvenser. I dag drabbas arbetstagaren, ofta med utvisning, av fel som begåtts av arbetsgivaren, men det får också konsekvenser för hela arbetsmarknaden. Det är inte rimligt. LO önskar se en regeländring så att arbetsgivare som tidigare misskött sig förbjuds att ta in nya personer på arbetstillstånd.

För det tredje krävs generellt bättre ordning och reda på arbetsmarknaden. Den situation vi i dag befinner oss i, där asylinvandrare, arbetskraftsinvandrare, EU-migranter och ungdomar i stor utsträckning konkurrerar om samma utrymme på arbetsmarknaden, får negativa konsekvenser för både samhället och individerna. När många nyanlända samtidigt försöker etablera sig på arbetsmarknaden finns en stor risk att de, i

¹ <https://www.sns.se/artiklar/sns-analys-nr-56-kvinnor-med-flyktingbakgrund-i-rutsubventionerade-foretag/>

konkurrens om jobben, är beredda att acceptera löne- och arbetsvillkor som är avsevärt sämre än vad som är avtalat. Förutom att de då försätter sig själva i en utsatt ekonomisk situation bidrar de också omedvetet till en press nedåt på löner och villkor i dessa branscher som missgynnar alla löntagare. Det här inbjuder också till ett systematiskt missbruk av subventionerade anställningar.

Arbetskraftsinvandring till yrken där det inte råder arbetskraftsbrist göder också via varierande konstellationer både den eskalerande arbetslivskriminaliteten, den ekonomiska brottsligheten, folkbokföringsbrotten och välfärdsbrottsligheten. Om det vittnar både berörda LO-förbund och samtliga myndigheter inom ramen för de myndighetsgemensamma insatserna mot osund konkurrens och arbetslivskriminalitet.

Till det kommer den omfattande helsvarta arbetsmarknaden, som helt går under den officiella statistikens radar. Där exploateras papperslösa, ofta asylsökande som fått avslag och gått under jorden. På denna svarta arbetsmarknad tvingas migranter, enligt iakttagelser från fackligt aktiva, Polisen, Arbetsmiljöverket, Skatteverket med fler involverade myndigheter, att jobba för löner så låga som 12 kronor i timmen inom branscher som bygg, städ och restauranger. Det betyder att en stor grupp människor i dag lever och arbetar i misär i Sverige.

Allt detta missbruk av arbetskraftsinvandrare, nyanlända, papperslösa och tredjelandsmedborgare skapar en alltmer osund konkurrens som allvarligt skadar den svenska samhällsekonomin, inte minst genom att göra tillvaron omöjlig för seriösa företag, som lever upp till kollektivavtalsenliga löner och villkor. I en undersökning från Skatteverket i februari i år bedömer man utifrån revisioner att de svarta inkomsterna årligen uppgår till 91 miljarder kronor, eller motsvarande 2,3 procent av BNP.

För det fjärde måste välfärdskonsekvenserna av en dysfunktionell arbetsmarknad beaktas. För LO är det viktigt att den generella välfärden värnas. En gemensam välfärd, som finns där och när vi behöver den, bidrar till tillväxt och välstånd. När välfärden är demokratiskt styrd, offentligt finansierad och fördelad efter behov skapas dessutom både trygghet för individen och tillit och sammanhållning mellan människor.

Den generella välfärden i Sverige finansieras i hög utsträckning av skatt på arbete. För att upprätthålla och utveckla den generella välfärden krävs därför högt arbetskraftsdeltagande och hög sysselsättningsgrad. Ett villkor för välfärdssystemens stabilitet över tid är också att nytillträdande på arbetsmarknaden når minst samma produktivitet och inkomster som de som lämnar arbetsmarknaden.

Många invandrade arbetar i dag i låglöneyrken. Det gäller såväl asylmigrationen som arbetskraftsinvandringen från EU och tredje land. Sysselsättningsgraden bland utrikes födda är också väsentligt lägre än bland födda i Sverige.

För att välfärdsekvationen totalt sett ska hamna på plus krävs en kontinuerlig, progressiv strukturomvandling på arbetsmarknaden och att en majoritet av de sysselsatta har högproduktiva arbeten. En dysfunktionell arbetsmarknad med en växande låglönesektor – som i vissa branscher förhållandevis ostört lever i symbios med den gråsvarta sektorn – tvingar istället in människor (både inrikes- och utrikes födda) i lågproduktiva och lågt avlönade jobb. Det är ett allvarligt hot mot den generella välfärden, eftersom låga eller inga deklarerade inkomster underminerar välfärdens finansiering. För att citera den före detta LO-ekonomen Dan Andersson: ”Det är inte antalet personer som gör ett land rikt utan befolkningens inkomster och förmåga att betala skatter och avgifter”.

Förslagets ekonomiska konsekvenser

Utredningen gör en genomgång av vilka ekonomiska konsekvenser förslagen kan antas få för staten, kommunerna och regionerna, pensionssystemet, biståndet samt vilka långsiktiga allmänna offentligfinansiella konsekvenser som kan tänkas uppstå.

Däremot diskuteras inte de konsekvenser som redan uppstått till följd av att olika kommuner tagit emot olika många flyktingar. En genomsnittlig flykting utgör under sina första år en nettokostnad för samhället. Denna kostnad bärs i hög grad av kommunerna, som alltså på inget vis har tagit solidariskt ansvar för detta. De kommuner som har tagit emot många nyanlända kan inte heller räkna med att flyktingen bor kvar i kommunen när hen efter ett antal år har etablerat sig i samhället, bidrar och står på egna ben.

Till detta kommer att ett antal välbärgade kommuner på senare tid, med hänvisning till bostadsbrist, har erbjudit nyanlända flyttbidrag och därmed i realiteten flyttat över försörjningsansvaret till mindre glesbygdskommuner. Där är bostadssituationen visserligen bättre, men möjligheten till arbete sämre och den kommunala skattekraften lägre. LO anser att detta är en skamfläck på det kommunala självstyret och att ansvaret för en framgångsrik etablering av nyanlända i samhället och på arbetsmarknaden måste bäras solidariskt av alla kommuner. Staten behöver också ta ett större och mer långsiktigt ekonomiskt ansvar för detta.

Avslutningsvis måste den aktiva arbetsmarknadspolitiken utformas i syfte att underlätta etablering på arbetsmarknaden för både utrikes- och inrikes födda. En grundförutsättning för att lyckas är att ordning och reda råder

inom arbetskraftsinvandringen, vilket kräver tydliga krav, kontrollmekanismer och kännbara sanktioner för dem som missbrukar systemet.

Med vänlig hälsning
Landsorganisationen i Sverige

Susanna Gideonsson

Tove Nandorf
Handläggare